

SÀI GÒN 50 NĂM TRƯỚC**Một ổ gián-điệp**Hồi-ký BÌNH-NGUYỄN LỘC

Người Nhựt-Bổn đến sanh sống ở Sài Gòn đầu tiên, không phải là thương-gia như ở Hội-An, mà là bọn kỹ-nữ, họ đóng-đô ở đường Yersin ngày nay.

Nhưng không hiểu sao, họ đồng lòng hồi-hương hết cả, cách đây đúng 50 năm.

Vài năm sau, thế-chiến thứ nhất chấm dứt thì Nhựt-Bổn nghiêm-nhiên là một đại-cường-quốc, nhưng chỉ có một thương-gia của họ đến Sài Gòn lập-nghiệp mà thôi.

Nhưng đó là một thương-gia rất kỳ-dị.

Y muốn một căn nhà lầu đồ-sộ tại đường Bonard tức Lê-Lợi ngày nay, nhưng chỉ bán có mỗi một món hàng rất là buồn cười, một thứ bánh mà người Sài Gòn quen gọi là bánh Nhựt-Bổn!

Bánh ấy ngang ba phân tây, dài độ 6 phân, dày cỡ 7 li, ăn lờ-lợ chớ không ngọt lắm mà cũng chẳng ngon lành gì.

Hiệu bánh chỉ bày lựa-thưa vài thố pha-lê đựng loại bánh tả trên, mà khách mua mỗi tháng có thể đếm được trên đầu ngón tay, vì những kẻ hiếu-kỳ mua ăn thử, chê đê, nên bánh không được quảng-cáo cho, hàng ế, hiệu vắng như chùa bà Đanh.

Vậy mà hiệu buôn ấy (nếu gọi được cái quán xép đó là hiệu buôn), lại đứng vững từ năm này sang năm khác.

Thật ra thì hiệu còn buôn thứ khác nữa, mà đi bán lưu-động ở các thôn-ấp xa, chớ không phải bán tại hiệu.

Thường thì dân một làng hẻo-lánh kia ở cách Sài Gòn 40 cây số, 60 cây số hay thấy một người da vàng mặc âu-phục hảnh-hội, xách một chiếc va-li lang-thang từ lộ này đến lộ khác, mờ-hôi nhẽ-nhại, vì y đi bộ, ngay cả dưới nắng trưa hè.

Đó là người đi bán dạo do hiệu buôn kia đặc-phái về thôn-quê.

Tới xóm nào đông-đúc, y tìm cái nhà có vẻ khá-giả nhứt, vào đó, chào rất lễ-phép rồi ngồi nơi thềm mở va-li ra: trong ấy chỉ vón-vẹn có một bộ bình trà và chén là loại bình-dân.

Hỏi giá bằng cách ra bộ, y đáp lại bằng cách ra bộ và cho một giá cao bằng mười giá thật của bộ bình trà. Thế là người ta từ-chối và y vui-vẻ ra đi, coi bộ không cần bán lắm, và lại y chỉ có một bình trà, bán rồi lấy gì làm hàng nữa.

Thuở ấy ta có biết gián-điệp là cái thá gì nhưng công-an Pháp thì biết, nên họ theo dõi bọn này ráo-riết. Có lẽ đó là những sĩ-quan chuyên-môn vẽ dư-đồ tham-mưu cũng nên.

Cái hiệu bánh vó-vần ở đường Bô-Na đánh hơi được tình-trạng lậ-sự, nên biến ngay ra thành hiệu chụp ảnh M.

Thuở ấy Sài Gòn đã có vài hiệu chụp ảnh rồi mà hiệu danh-tiếng hơn hết là hiệu Khánh-Mỹ do một đồng-bào miền Bắc điều-khiển.

Hiệu M. ra đòi hiệu Khánh-Mỹ bỗng mò đi, vì nghệ-thuật nhiếp-ảnh của Nhựt ăn đứt nghệ-thuật nhiếp-ảnh của ta.

Tuy nhiên bán bánh hay chụp hình gì, hiệu ấy cũng chẳng cần làm ăn, họ không đến đổi bạc-đãi khách, nhưng không tiếp-đón nòng-hậu lại lấy giá quá cao, cốt tống-cổ bớt những kẻ ra vô mà họ không thích đón.

Như thế được hơn 10 năm thì dùng một cái, họ đóng cửa đi mất, không có để dấu vết lại.

Rồi thì một hiệu buôn khác tiếp-tục sứ-mạng.

Đó là hiệu kem đầu tiên ở Sài Gòn mở cửa tại đường Espagne, Lê-Thánh-Tôn bây giờ, tại căn nhà có lẽ nay là nhà thuốc Tây Vương-Hữu-Lễ.

Một tấn thảm-kịch ái-tình đã xảy ra tại đó, đã được tả trong tiểu-thuyết „Đùng hỏi tại sao“ của Bình-nguyên Lộc.

Rồi thì cũng dùng một cái, hiệu buôn đóng cửa đi không để dấu vết.

Hiệu chụp ảnh thì còn có thể tưởng là vì lỗ-lã, chớ hiệu kem bán chạy như tôm tươi thì thật là họ đã làm xong sứ-mạng nên rút dù.